

Kézikereszt - Krisztus megkeresztelésének és keresztre feszítésének ábrázolásával

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	53.5014.1
Készítés ideje:	17. SZ. VÉGE - 18. SZ. ELEJE
Készítés helye:	Athosz-hegy (feltehetően)
Anyag:	ezüst; puszpángfa
Technika:	aranyozott; öntött; zománcdíszítés
Méreték:	hosszúság: 18,7 cm szélesség: 5,3 cm vastagság: 1,3 cm súly: 79,6 g

A kézikereszt hasasodó, hengeres formájú nyele öntött ezüst, ornamentális véseteit színes (kék, zöld, fekete) zománcokkal töltötték ki. A puszpángfaragvány keretét téglalap formájú ezüstlemezekből rakták össze, rögzítésüket a peremükre forrasztott, egymásba illeszthető gyűrűkkel oldották meg, amelyekbe gyöngyös végű drótokat fűztek. A lemezek külső oldalának díszítésére zománcos virágokkal ékesített lemezeket illesztettek. Ezek közül kettő a kereszt rövidebb szárainak végéről mára elveszett. A kereszt tetejét egy foglalatos csiszolt üveg díszíti.

A faragás az Áthosz-hegyen készülhetett, minden bizonnyal a 17. század végén vagy a 18. század elején. Vele egykorúak lehetnek a zománcos ezüstrészek is, amelyek vagy egy monostorban, vagy a Balkán-félsziget valamelyik ötvösközpontjában készültek.

Közepén a Keresztre feszítés jelenete látható: a kereszt tövében Mária és János apostol áll, az utóbbi mögött a Megfeszítettre föltekintő százados feje vehető ki.

A függőleges szár alján és tetején egy-egy evangélista félalakos portréja, pontosabban nem azonosítható.

A vízszintes szár két végén, építészeti háttér előtt egy koronás istenős félalakos ábrázolása látható, kezében tekercset tart, ami prófétai szerepére utal. Minden bizonnyal Krisztus valamelyik királyi őse, Dávid vagy Salamon lehet.

A két kis oszlopon nyugvó, számárhátívesen záródó mezőben Jézus megkeresztelkedése látható. Jézus a Jordán folyóban áll, Keresztelő János próféta jobbját az ő fején nyugtatja, fölötte egy felhőből leszállva galamb lebeg, Jézus mögött angyalok állnak.

A bizánci teológia Jézus megkeresztelkedésének ünnepét (január 6.) Úrjelenésnek is nevezi, ami egyrészt arra utal, hogy ekkor kezdődött Jézus nyilvános működése, másrészt a Jézus fölött lebegő Szentlélek galamb és az égből hallatszó Atya szózata az eseményt a Szentháromság titkának első megnyilatkozásává avatja.

Ezen a napon szokás vizet szentelni. A szertartás során a papi kézikeresztnek is fontos szerepe van (háromszor merítik alá a szentelendő vízben), ezért ábrázolják a Megkeresztelkedés jelenetét gyakran ezen a típusú liturgikus tárgyon.

A függőleges szár tetején evangélista félalakos portréja, pontosabban nem azonosítható. A függőleges szár alján evangélista félalakos portréja, pontosabban nem azonosítható. A vízszintes szár egyik végén angyal félalakos ábrázolása, a Keresztelkedés jelenetéhez tartozik. A vízszintes szár egyik végén angyal félalakos ábrázolása, a Keresztelkedés jelenetéhez tartozik.

Irodalom

- Terdik Szilveszter: "Athonite" miniature carvings at the Museum of Applied Arts. *Ars Decorativa*, 2016. 2016. - és Nr. 4. kép
- főszerkesztő: Kiss Éva: "Áthoszi" miniatűr faragványok. *Magyar Iparművészet*, 2015/7. NMKK Alapítványa,

Budapest, 2015. - és kép (Terdik Szilveszter)

- Lovag Zsuzsa: *Az együttélő egyházak*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1991. - 73.
- Ruzsa György: *Ikonok és pravoszláv ötvösművek*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1976.

